

Posudek na diplomovou práci Bc. Evy Ulrichové „Proměny životního stylu na venkově od první republiky po současnost – případová studie“.

Diplomová práce se zabývá zajímavým tématem. Její časové vymezení je ovšem velice široké, což se v kvalitě zpracování informací nutně odráží. Záměr autorky, posoudit proměny životního stylu na venkově, je možno ocenit. Trochu povrchní přístup k tématu ovšem její úsilí a výsledek práce poněkud snižuje.

Jistá nepřesnost se objevuje již v úvodu na str. 7. Sociologie venkova a zemědělství se nedostává do popředí zájmu odborníků teprve v posledních letech. Naopak, zájem o venkov se v české a slovenské sociologii objevoval již od jejího rozvoje v první čtvrtině dvacátého století. Založení Československé akademie zemědělské v r. 1924 si kladlo za cíl, kromě jiného, sledovat a zkoumat ekonomické a sociální problémy československého venkova a přinášet politikům dostatek informací pro rozhodování. Monografické studie vesnic patří k metodologické sociologické klasice v období mezi I. a II. světovou válkou. Útlum, který postihнул sociologii po roce 1948, se týkal rovněž sociologie venkova a zemědělství. Ovšem již od počátku šedesátých let dvacátého století začíná vycházet časopis „Sociologie zemědělství“ a postupně jsou zakládány katedry „sociologie a historie zemědělství a venkova“ na vysokých školách v Praze, Brně a Nitře, které byly v období „normalizace“ redukovány a rušeny a opět obnovovány po roce 1989. Podobným vývojem ovšem procházela i ostatní sociologická pracoviště a katedry v ČSSR.

Právě tak další věta úvodu – „systematicky se tomuto oboru začíná věnovat stále více odborných pracovišť, což vede i k větší diskuzi na různá témata týkající se venkova mezi širokou veřejností“ bohužel není pravdivá. Odborná pracoviště se potýkají s personálními a finančními problémy a spíše jich ubývá. O systematickosti nelze hovořit, neboť jejich výzkumná činnost pokračuje pouze tehdy, získají-li grant. Veškeré informace o sociologickém výzkumu venkova a zemědělství lze získat na příslušných internetových stránkách.

Kladněji lze hodnotit další kapitoly DP, které se snaží vypořádat s vysvětlením základních pojmů. Oceňuji, že autorka si od počátku uvědomuje rozmanitost venkovů a životních stylů, které není možno vymezit jednoduchými definicemi. Snaží se z dostupné literatury vytvořit teoretický základ pro vlastní empirické zkoumání, porovnává přístupy jednotlivých autorů, vyslovuje vlastní hodnotící poznámky a celkem věcně podotýká, že v některých pracích o venkovu se objevuje až přílišná idealizace, takže výsledek působí jako zastaralý a umělý konstrukt.

V kapitole 1.2 „Vesnice“ bych ocenila, kdyby autorka používala terminologii EU a OECD, která přesně venkovské obce vymezuje (byť každá trochu jiným způsobem). Z uváděných citací P. Borscheida usuzuji, že se jeho kniha týká převážně dosti dávné minulosti venkovského prostoru. Srovnávání jeho pohledu na venkov se současností je pak hodně subjektivně podbarvené. Skutečně „na vesnici čas plyne o něco pomaleji než ve městech?“ Podle čeho tak autorka usuzuje?

Empirická část DP začíná na straně 18. Kapitulu „Stručně k metodologii a zdrojům“ považuji za formálně správnou. Popisy jednotlivých historických etap jsou sice stručné, čerpají z několika málo soudobých publikací, kronik a vzpomínek pamětníků. Na str. 24 autorka uvádí „...Na kolektivizaci pak v roce 1956 na venkově navázala socializace (přibližování venkova městu) probíhající do roku 1970 a ještě později v letech 1970 – 1990 proces tvorby střediskových obcí. Všechny změny venkova v té době ale začaly kolektivizací“. Zřejmě má na mysli „urbanizaci“, ale ani v tomto případě nelze takto časově vymezovat vývojové etapy venkovských obcí. Změny byly postupné, prolínaly se navzájem a jejich průběh nebyl lineární.

Trochu mi vadí kombinace citací ze zdrojů, které se v pohledu na venkov diametrálně liší. Samozřejmě, že každý z autorů má právo na vlastní názor. Ale zároveň každý z nich svůj postoj dlouhodobě buduje a jeho rukopis je nezaměnitelný (např. B. Blažek, P. Blažek, K. Jech, M. Kubálek a další). Poněkud mechanické řazení citací z jejich prací tak, aby popisovaly a vysvětlovaly tehdejší nesmírně složitou sociální realitu působí nekonzistentně. Emotivní zevšeobecnování některých venkovských charakteristik a jevů (např. u B. Blažka) lze oceňovat z hlediska literárního, ale ne z pohledu historického či sociologického.

Popis zkoumané obce je zajímavý. Čtvrtou kapitolou „Jednotlivé aspekty životního stylu od první republiky po současnost“ začíná ústřední část DP. Citované úryvky ze vzpomínek pamětníků jsou většinou vcelku banální (dříve pracovala v zemědělství většina lidí, dnes ne), ale příliš neruší. Vlastní úvahy autorčiny ovšem ano. Občas upadá do žurnalistického stylu téměř Rudého práva (zemědělci ... museli a stále musí bojovat s přírodou i člověkem pustošícím krajinu ... o každý metr úrody, o každý kilogram masa musejí bojovat o vlastní půdu, jež živila jejich předky i po celá staletí takovýto nerovný boj zemědělec nemá šanci vyhrát...). Věcnější a přesnější přístup by práci prospěl.

V popisech všedního dne (kapitola 4.) minulost, ve formě vzpomínek, naprosto převládá. Současnost je obvykle zmíněna několika málo banálními zevšeobecnujícími větami na konci každé podkapitoly. Současný venkov je popsán až v páté kapitole a závěru. Popisu minulosti je tedy věnováno 54 stran, současnosti a závěrům 5 stran.

Diplomová práce trpí mnohými nedostatky. Literaturních pramenů je mnohem více a jsou rozmanitější, než autorka uvádí. V práci převládá popis minulosti, srovnání se současností je spíše chudé. Práce je nevyvážená.

Na druhou stranu, DP má i klady. Je v ní zřetelný zájem autorky o vybrané téma, vzpomínky pamětníků jsou zaznamenány a zpracovány pečlivě, přinášejí občas i zajímavé informace. Přestože k jazyku a stylu autorky lze mít výhrady, nechci jí upírat snahu poctivě se vypořádat se zvoleným tématem. Jen trochu věcnosti a přesnosti ve vyjadřování by výsledku prospělo.

Předkládanou diplomovou práci hodnotím jako zajímavou, byť s výše uvedenými výhradami. K **obhajobě ji doporučuji s předběžnou klasifikací „velmi dobře“**.

Doporučuji, aby si autorka k obhajobě připravila odpovědi na následující otázky:

- 1) Jaké definice k vymezení venkova používá EU a OECD? V čem se liší a proč?
- 2) V čem spočívala transformace zemědělství v Československu po roce 1989? Jak ovlivnila životní styl venkovských lidí?
- 3) Rozvoj venkova je v současné době formován činností místních akčních skupin (MAS). Jaký mají cíl, kdo je financuje, co obcím jejich činnost přináší a jakou mají budoucnost?

Věra Majerová